

בס"ד, כ"ה במרחשון תשפ"ד

9 בנובמבר 2023

תיק מס' 77078

החלטה בערעור

לבין
הנתבע

בעניין שבין
התובע

א. רקע

עניינה של החלטה זו היא בבקשת המערער (להלן: התובע) לאפשר לו להמשיך לחקור את רו"ח ב' (להלן: העד) ללא תשלום הוצאות מראש, וכדלהלן.

בדיון שהתקיים בבית הדין קמא ביום א' באב תשפ"ג (19.07.2023), נחקר העד על ידי שני הצדדים. בסוף הדיון בא כח התובע ביקש זמן נוסף לצורך השלמת החקירה, ולמחרת בית הדין הוציא את ההחלטה הבאה:

בא כח התובע מתבקש לשלוח למזכירות בכתב את שאלותיו הנוספות לעד, ולאחר שהני"ל ישיב בכתב, נראה אם יש צורך לזמנו לדיון נוסף.

בנוסף, בדיון נקבע כי בא כח התובע יעביר שאלות בכתב לעד, כדי שהלה יוכל לבדוק אותן במשרדו.

ביום 20.8.2023 בא כח התובע שלח מסמך עם 17 עמודים וכ-150 שאלות-משנה לעד. מסמך זה מפנה לשישים וחמישה נספחים. בתגובה טען בא כח הנתבע, שמטרת ריבוי השאלות הינה כדי להאריך את ההליך, וכי לפני זימון העד בא כח התובע תמה על עצם הצורך בזימונו לעדות.

ב. החלטת בית הדין עליה נסוב הערעור

ביום 23.8.2023 בית הדין קמא הוציא את ההחלטה הבאה:

במהלך הדיון בא כח התובע העריך כי יש לו שאלות ספורות לעד, והתלונן על כך שהוא לא קיבל את אותה מסגרת זמן לטענתו הובטחה לו - "צריך היה להיות שעה לכל צד, כך בית דין כתב לנו". אך במסמך השאלות התרבו בצורה חסרת פרופורציות. התנהלות זו אכן מעוררת תמיהה.

ללא ספק, רשימת השאלות מכילה היקף חריג של שאלות, היקף אשר אינו עונה למסגרת שבית הדין הקצה לתחקור העד. לפיכך, בית הדין מאפשר לתובע לבחור באחת משתי האפשרויות הבאות:

עמוד 1 מתוך 9

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 Jerusalem P.O.B 8178 Brurya St. Main Office:

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.erezhemdah.org bitdin@erezhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

(1) השארת רשימת השאלות כפי שהיא. העד יקבל שכר עבור זמנו, להבנת בית הדין תעריף של 500 ₪ + מע"מ לכל שעת עבודה הוא תעריף סביר. בנוסף תשלום הוצאות משפט לנתבע בסך 75 ש"ח לכל תת-שאלה. תשלום ההוצאות יועבר לפני העברת השאלות לעד.

(2) צמצום רשימת השאלות ל-עד שני עמודים, שבהם אין יותר מ-15 שאלות ותתי שאלות. על התובע להודיע על בחירתו עד יום א' הקרוב בשעה 8:00. במידה ויבחר לצמצם את רשימת השאלות, יינתנו לו 5 ימים נוספים לעיבוד מסמך השאלות (סה"כ 8 ימים).

עד כאן לשון ההחלטה. על החלטה זו הגיש התובע ערעור.

ג. טענות התובע

ביום 6.7.2023 בא כח התובע שלח לבית הדין כי בשלב הראשון הוא מבקש לקבל אישור מהעד על אמינות הדוח החשבוני שהוא הפיק, תוך שיתוף פעולה של שני הצדדים, (העד הוא רואה חשבון של החברה שהייתה בבעלות שני הצדדים). כמו כן הוא מבקש עם סיום חקירת הצד השני - להמשיך ולחקור את העד על הטענות שהצד השני יעלה, ובמצב שכזה "החקירה תתארך יותר".

בדיון שהתקיים ביום 19.07.2023, בא כח הנתבע חקר ראשון את העד וקיבל זמן ארוך, זאת לעומת הזמן הקצר שקיבל בא כח התובע, שבמהלכן היו הפרעות קשות מצד בא כח הנתבע, כך שלמעשה הוא לא הצליח לחקור את העד. במהלך הדיון, הנתבע ובא כוחו ניסו לערער על אמינות הדו"ח החשבוני, ולכן בא כח התובע הוצרך לפרט במסמך ארוך את השאלות שעומדות בליבת המחלוקת בין הצדדים.

ביום 20.7.2023 בית הדין קיבל החלטה בה נכתב, שבא כח התובע מתבקש לשלוח למזכירות בית הדין בכתב את השאלות שהוא לא הספיק לשאול את העד. בית הדין יבחן את השאלות ויכריע, האם יש צורך לזמן את העד לדיון נוסף.

בהחלטה זו בית הדין לא הגביל את התובע בהיקף השאלות, ואף כתב שהוא ישקול להביא את העד לחקירה נוספת. בנוסף, בית הדין אפשר לשלוח לעד שאלות שכבר הועלו בדיון, והעד ביקש לבדוק את הנתונים במשרדו לפני שיענה.

בא כח התובע ציין, שהוא השקיע זמן רב בהכנת השאלות, זאת מתוך רצון שהשאלות יהיו ברורות. אילו היה מדובר בחקירה בעל פה, היה ניתן לראות את תגובות העד, ולהבחין האם העד הבין את השאלה, אך בשאלות בכתב לא ניתן לברר זאת, ולכן השאלות צריכות להיות ברורות. בכדי להקל על ההבנה, חלק מהשאלות הינן ציטוטים מפרוטוקולים או נספחים, ומכאן אריכות השאלות. כמו כן על חלק מהשאלות מספיקה תשובה קצרה של כן ולא. בנוסף, חלק מהשאלות הן שאלות מהסוג השני: שאלות שכבר הועלו בדיון, בית הדין כבר אישר את השאלות, והעד ביקש לבדוק את הנתונים במשרדו לפני מתן התשובה.

לאור כל האמור, טען בא כח הנתבע כי בית הדין נהג בחוסר שוויון כאשר הגביל אותו במספר השאלות, בזמן שלא הגביל את התובע ובא כחו.

בא כח התובע טען עוד, שהחלטת בית הדין לחייב אותו בתשלום לנתבע מראש בגין השאלות, כמוה כחיוב בהוצאות. אך להלכה נפסק, שחיוב הוצאות הוא מדינא דגרמי או מדין ערב, ואין חיוב כאשר ההתנהלות היא בתום לב. כמו כן חיוב בהוצאות צריך להתבסס על הוצאות ממשיות, אך בא כח הנתבע לא גובה שכר מהנתבע, כך שאין לו הוצאות משפט. וכך פסק הרמ"א (חו"מ סימן יד סעיף ה): "צריך לברר כמה הוציא, או הבית דין ישומו לו הוצאותיו וכה ישלם לו". ובכל מקרה קביעת ההוצאות נעשית רק בתום הדיון, ככל שמתברר שהיה דיון סרק, אך אין אפשרות לחייב בהוצאות טרם שהתברר שמדובר בדיון סרק.

בא כח התובע סבור, שיש בהתנהלות זו כדי לפסול את הבוררים, כי יש בהחלטת בית הדין משום קביעת עמדה ואמירה, שאין בכוונת בית הדין לקבל את תשובות העד כפי שהן. שהרי בית הדין מטיל הוצאות על התובע עוד בטרם קיבל את תשובות העד, ואולי יהיה בתשובות העד בכדי לשנות את התמונה?

בא כח התובע הוסיף (סעיף 9 לנספח ב לכתב הערעור): "אילו היה בית הדין רוצה להיות נייטרלי, היה עליו להתריע בתובע, שככל ויהיו שאלות סרק, והדבר יגרום לנתבע הוצאות, הרי שאז יצטרך התובע לשאת בהוצאות אלו. אך קביעה מראש של בית הדין, שעל התובע לשלם הוצאות, ללא כל הוכחת נזק, בגין רצונו לברר את הדברים הדק היטב, ובפרט כאשר לא ניתנה לתובע האפשרות לכך בדיון, והאיזון בין בעלי הדין הופר בצורה קיצונית ביותר – הדבר מלמד על כך שבית הדין אינו רואה מקום לטענות או חקירות התובע".

עוד טען בא כח התובע כי במהלך כל השנים בהן התנהל התיק, סיים הנתבע להביא את עדיו (כמעט לגמרי), ומכאן והלאה זהו הזמן של התובע להביא את עדיו, שיכולים לקעקע את גרסת הנתבע. לכן אך טבעי שהחל משלב זה, הנתבע מבקש לסיים את הדיונים בצורה מהירה.

עוד טען בא כח התובע כי הוא חקר את העד רק במשך כ-40 דקות, זאת לעומת שעה ורבע שניתנו לבא כח הנתבע, כך שיש בכך פגיעה בהשוואת בעלי הדין.

בא כח התובע הביא את מה שכתבו דייני בית הדין הרבני הגדול לערעורים (תיק מס' 1168430/4) (ההדגשות לא במקור):

אחרי ששני הצדדים חקרו את העדים - יכול בית הדין לתת רשות לחקירה נוספת, בין של מזמין העד ובין של הצד השני. חקירה זו שהיא חקירה חוזרת - **אינה מוגבלת בשאלות שיוצגו**, ולא נאמר שמכיוון שצד אחד כבר חקר, מיצה הוא את זכותו ואינו יכול לחזור ולהוסיף חקירות אף שאינן נובעות מחקירותיו הקודמות. וטעמא דמילתא, **משום שהמטרה היא להוציא דין אמת לאמיתו**, משכך אף שהפרוצדורה חשובה ויש לילך אחריה, אך גילוי האמת חשוב מכול, ולכן תינתן אפשרות חוזרת לחקירות עד שימוצה הדין... **רשאי כל אחד מהצדדים לחזור ולחקור את העד פעם נוספת**, אם לדעתו על ידי השאלות הנוספות תהיה עדות או ראיה לתביעתו או לסתירת התביעה. סוף דבר: הוצאת הדין לאמיתו - תכפיף את הנוהל לאמת.

...אם לאחר גמר הדין - חובה על בית הדין לחזור ולשמוע עדויות וראיות חדשות (שלחן ערוך חושן משפט כ, א), ואם הם נראות לו חובתו לסתור את הדין. הדברים קל וחומר לפני גמר הדין, שכל היכא שאחד מהצדדים רוצה להביא עדות, ראיה או חקירה נוספת שלדעתו תבהיר האמת. ודאי שרשאי בית הדין ואף חובה עליו לאשר לו זאת".

לאור כל האמור, מבקש התובע לאפשר לתובע לשלוח לעד את השאלות, והוא יענה עליהן בזמנו החופשי, זאת במקביל להמשך ההליך. ככל והעד ידרוש שכר - התובע ישלם לו. ככל ובית הדין סבור שהשאלות לא רלוונטיות - התובע יבהיר לבית הדין את ההגיון העומד מאחורי כל שאלה.

ד. תגובת הנתבע

התובע הגיש למזכירות בית הדין 170 שאלות יחד עם כ-70 נספחים. כמות גדולה זו של שאלות חורגת מההגבלות היסודיות שבית הדין הטיל עליו. ובתוכן א) ההיתר המצומצם שניתן לו על ידי ביה"ד קמא בעניין היקף השאלות; ב) לוחות הזמנים אותם קצב ביה"ד קמא למבקש, בשלב שלפני זימונו לעדות, במהלך הדיון ולאחריו.

לדברי בא כח הנתבע, ההגבלה של בית הדין היא מידתית. היא מאפשרת לתובע לבחור בין הגבלה מידתית של השאלות, לבין הגשת מלוא השאלות יחד עם שכר טרחה לעד ולצד השני. השכר הוא מידתי 75 ש"ח לכל שאלה, ועבור 170 שאלות יש לשלם לנתבע הוצאות בסך 12,750 ₪.

בא כח הנתבע הוסיף, שהתובע לא פרש את התמונה הדיונית המלאה, והליכי ביניים הושמטו מתיאור העובדות בבקשת הערעור.

העד העיד לראשונה כבר בדיון השלישי בשנת 2018. בסוף שנת 2022 בית הדין קמא הורה לעד למסור עדכון בנוגע למצב החברה הראשונה, במסגרת זו פנה הנתבע בבקשה לזמן את העד, בכדי לברר על פעולת מחיקת חוב של החברה הראשונה לנתבע בסך של כמאה אלף ש"ח.

ביום 06.07.2023 בית הדין קמא הורה לצדדים לשלוח את שאלות החקירה של העד, הנתבע אכן שלח את השאלות אך התובע לא עשה זאת.

ביום 13.07.2023 התובע פנה לבית הדין קמא בבקשה להורות שהעד לא יזמן לדיון. לדבריו הוא אינו רואה כל טעם לחקור את העד, היות והעד חתם על הדוחות הכספיים. התובע סיים את דבריו בכך ש"אין מקום להתחיל בהליך חקירה ללא סוף וללא תועלת".

ביום 17.07.2023 התובע הציג את רשימת עדיו עד לסיום ההליך, וכלל לא איזכר את שמו של העד.

ביום 18.7.2023 (יום לפני הדיון בו העיד העד) שלח העד מסמכים מהם עולה, שקיים סכום נוסף בסך 15,000 ש"ח שהחברה הראשונה חייבת לנתבע.

ביום 20.7.2023 בית הדין קיבל החלטה בה נקבע, שהתובע יוכל לשלוח למזכירות בית הדין בכתב את השאלות שהוא לא הספיק לשאול את העד. בית הדין קיבל את טענתו שהוא לא קיבל 60 דקות מלאות כפי שנאמר לו, ולכן הוא רשאי להשלים את הזמן החסר (כרבע שעה) בשאלות בכתב.

ביום 31.07.2023 התובע ביקש ארכה בגלל סיבות בריאותיות, וביום 20.08.2023 התובע שלח מסמך ארוך בן 17 עמודים, 170 שאלות ו-64 נספחים. מסגרת רחבה זו של שאלות, חורגת בהרבה מהזמן שבית הדין איפשר לו, שזה השלמה של כרבע שעה של חקירה בעל פה. שלושה ימים לאחר מכן בית הדין קיבל את ההחלטה עליה נסוב הערעור. ביום 27.08.2023 התובע שלח בקשה לעיון מחדש עם איום, שהתנהלות זו מהווה עילה לביטול הבוררות, וביום 08.09.2023 התובע הגיש ערעור כנגד החלטה זו.

ביום 10.09.2023 התובע הגיש מסמך בן 6 עמודים עם כ-157 שאלות דחוסות, זו אחר זו. הנתבע טוען כי למרות שכותרת הקובץ היא נוסח מקוצר, איך בכך כל שינוי, והצמצום היחיד שנעשה על ידי התובע מתייחס כנראה רק למאפיינים הצורניים של המסמך ולא לתוכנו.

לגבי הוצאות משפט בא כח הנתבע הפנה לסעיף 7 להסכם הבוררות בו נקבע, כי הצדדים מתחייבים לשלם הוצאות משפט ושכר עורכי דין לפי שיקול דעת הדיינים.

ה. דיון

הרב פרופ' שוחטמן (סדר הדין בבית הדין הרבני עמ' 654) הסביר את הנוהג המקובל בבתי הדין שמאפשר לכל צד לחקור את הצד השני:

במקורות ההלכה אין הוראה מפורשת בדבר זכותם של בעלי הדין לחקור זה את זה, שכן מלאכת החקירה מוטלת בעיקרו של דבר על בית הדין. ואולם מהיעדר הוראה מפורשת בעניין זה, אין להסיק כי ההלכה שוללת חקירה כזו. יתרה מזו: יש מקום לומר, **שיש בה בחקירה המתנהלת על ידי בעלי הדין עצמם - כדי לסייע לבית הדין**, בהבהירה לבית הדין מה הן השאלות שיש להפנות לבעלי הדין, שכן לפני העימות המילולי שבין בעלי הדין קשה לפעמים לבית הדין לדעת מה עליו לשאול וכיצד.

כלומר אין מקור הלכתי מפורש שמאפשר לצדדים לחקור אחד את השני, אך הדבר מקובל מתוך מטרה לסייע לבית הדין בהבנת המסכת העובדתית. המסקנה המתבקשת היא, שבמידה והחקירה אינה מסייעת לבית הדין, ואדרבה גורמת לסרבול הדיון, שרשאי בית הדין לעצור את החקירה.

כך גם **בחקירת העדים** (כמו בחקירת בעלי הדין), האחריות על החקירה מוטלת על בית הדין ולא על הצדדים. אומנם בית הדין מאפשר לצדדים לחקור את העדים, זאת בתוך מסגרת ברורה של זמנים ונהלים. מטרת חקירת העד אינה לשבור את העד, ולא לגרום שיתנתמו טענותיו, (כלומר להפריע לעד שהוא לא יוכל להעיד ברצף, בצורה מסודרת וברורה, ללא לחץ) וכדי, אלא מטרת חקירת העד היא לסייע לבית הדין לברר את האמת.

מכיוון שמטרת החקירה היא סיוע לבית הדין לברר את האמת, לפיכך בסמכות בית הדין לקבוע ששאלות מסוימות אינן רלוונטיות לחקירה, ולפסול שאלות מיותרות שלא מסייעות בקידום התיק. (עיינו גם בתקנה צ' לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים בישראל).

אומנם יש לברר, האם יש להסתייג מריבוי השאלות, ששאל בא כח התובע את העד? תשובה לכך ניתן למצוא בדברי שו"ת הרשב"א (חלק ג סימן עד) שנשאל, כיצד בית הדין מוציא את האמת לאמיתו? להלן תשובתו:

דבר זה אין בו ענין פרטי שיוכל שום חכם לומר בדבר פלוני ובדבר פלוני (=אין הליך מפורט ואחיד שניתן לעבוד על פיו), אלא **כל בית דין לפי מה שהוא ענין במקומו ושעתו בחקירת הענין**, אם היו שם עדים איש או אפילו אשה, ובאיזה ענין היה. **ולפי דעת הבית דין וחכמתו וחריפותו - יכיר הענין מתוך הדברים**. וזהו שהיו בודקין ומרביין בחקירות ובבדיקות, והוא רמוז במה שאמרו: דן דין אמת לאמתו, ואם הוא דן דין אמת - מאי לאמתו? אלא שרמוז לזה **שיוסיפו לדבר ולשאול**, ואף על פי שמן הדין היה כן, וכן בתחלת הדבר, **אפילו כן יעינו היטב, כדי שיצא לאמתו**.

הרשב"א פותח בכך שהאחריות על חקירת התיק מוטלת על בית הדין. עליו להוציא דין צדק. הרשב"א מוסיף שכפילות הלשון "אמת לאמיתו" באה ללמד, שיש להרבות בחקירות ושאלות, ולאחר מכן יעינו היטב בכדי להוציא דין אמת. וכך גם מובא בשו"ת מבי"ט (חלק א סימן רעט):

שאינן דנין על פי עדות עדים אלא במה שמעידים בפירוש, בדבר ברור. לא שנעשה דיוקים בדבריהם, אלא שנשאל אותם במה שנראה מדבריהם, אם הם יודעים אותו בפירוש... והיה לו (לדין) להיות מרבה לחקור את העדים, כמשנת שמעון בן שטח¹ (בפ"ק דמסכת אבות), **שהזהיר על הריבוי. כי החקירה מדין היא, אלא שירבה לחקור דבריהם, כדי שיבינם בבירור**.

כלומר יש צורך בחקירה מרובה ("הזהיר על הריבוי", "שירבה לחקור") בכדי להגיע לחקר האמת. נחזור ונדגיש כי ריבוי השאלות נכון, רק כאשר יש בהן בכדי לברר את האמת, וזה כאשר בית הדין רואה את הרלוונטיות והצורך שיש בכל שאלה.

על דברים אלו ניתן לשאול, הרי השולחן ערוך (חושן משפט הלכות עדות סימן ל סעיף א) פסק, שבדיני ממונות אין צורך לחקור את העדים?

דומני שהתשובה לכך היא, שתקנת חכמים זו נועדה להגביל את האפשרות לשאול שאלות לא רלוונטיות או שאלות שנועדו להכשיל את העד. אילו היינו מתייחסים לעדים בדיני ממונות - כמו שמתייחסים לעדים בדיני נפשות (וכדברי הגמ', שכך היה אמור להיות מדין תורה²) - היה נוצר מצב

¹ משנה במסכת אבות (פרק א משנה ט): "שמעון בן שטח אומר, הוי מרבה לחקור את העדים".

² כך מובא בגמ' (במסכת סנהדרין דף לב עמוד א): "אמר רבי חנינא: **דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה**, שנאמר (ויקרא פרק כד פסוק כב): **מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם**. ומה טעם אמרו: דיני ממונות - לא בעינן דרישה וחקירה? כדי שלא תנעול דלת בפני לוי".

שהיה מאוד קשה לקבל עדויות. מציאות שכזו הייתה גורמת לפגיעה בחיי השוק, שהיו מלווים חוששים מלהלוות כספים ולבצע עסקים, זאת מתוך חשש שמא בית הדין יפסול את העדים שמקיימים את העסקה.

וכך כתב המאירי (מסכת סנהדרין דף לב עמוד א):

שאם היה המלוה ידוע, שעידו צריכין דרישה וחקירה, אף הוא אומר: האיך אני מלוה מעותי - וכשאתבענו ואביא עדי - יחקרו אותם: באיזה יום, באיזה שעה, ובשאר בדיקות וחקירות - ואם לא נמצאו דבריהם מכוונים - אפסיד ממוני.

כמו כן, מצב זה היה גורם לעוולות בדין, כי עושי עוולה היו מסתמכים על כך שלא יהיה ניתן להוציא ממון בדין, שהרי ניתן לפסול כמעט כל עד. לכן קבעו חכמים, שבדיני ממונות שיש בהם נגיעה לתקנת השוק, נאפשר קבלת עדים ללא חקירה ודרישה.

וכך כתב הרא"ש (מסכת סנהדרין פרק א סימן א):

ומאי טעם אמרו: דיני ממונות - לא בעו דרישה וחקירה... **כדי שתנעול דלת בפני עושה עולה**, שלא יסמוך על זה שכנגדו לא ימצא מומחין, או לא יכוונו עדים את עדותו.

אומנם כאשר יש אמירה לא ברורה מצד העד, או בכל מקרה שבית הדין סבור שיש צורך בחקירה להבהרת התמונה, הוא רשאי ואף צריך לברר ולחקור את העד, בכדי להגיע לחקר האמת. וכך כתב מהר"ש (אבן העזר סימן יח):

כל זמן שירצה הדיין להעמיד עצמו על דין תורה, כדי להוציא הדין לאמיתו - רשאי על כרחו של בעל דין, וגם הוא מצווה בדבר, **שלא תקנו חכמים אלא להקל על דיני ממונות במקום שנראה לדיין שאין הדרישה והחקירה צריכה לדבר**. ומעתה אין דרישה וחקירה בדין מרומה אלא לפי ענין רמאות, רוצה לומר שאינו צריך לעשות כל החקירות כלם כסדר שהם בדיני נפשות, אלא **שיהא חוקר ודורש במה שהוא חושד שיש בו צד רמאות ודיו**.

ככל ויש חשש לאי דיוק מצד העדים - יש חובה לדרוש ולחקור, וכפי שכתב השולחן ערוך (חו"מ סימן כח סעיף י): "אם העדים אומרים עדותן מכוונת בלשון אחת ממש - יש לחוש שמשקרים ובעצה אחת כיוונו לשונם, **וצריך לחקורם ולדרוש אותם**".

כאמור לעיל, יש בסמכות בית הדין לבחון את השאלות ולפסול שאלות שלא רלוונטיות לדיון. **המבחן בעניין זה איננו כמותי אלא מהותי**, כלומר אין כל משקל לכמות השאלות ולאורכן, אלא למידת הרלוונטיות של השאלות לצורך בירור האמת.

אשר על כן, אני סבור כי שגה בית הדין כאשר הגביל את בא כח התובע למספר שאלות מסוים, והטיל עליו הוצאות אם יבחר להגיש שאלות רבות יותר. יחד עם זאת אציין כי ניכר שבית הדין השקיע אין ספור שעות בתיק זה, ופועל במסירות לקידום התיק ולהוצאת הצדק.

טענת המערער כי בית הדין לא יהיה פתוח לשמוע את תשובות העד - אינה מתקבלת. בית הדין איפשר למערער להגיש את שאלותיו לעד, ובכך הוא הבהיר כי יש מקום לשאול את העד שאלות וניכר שאין בסיס לטענות התובע. גם ההחלטה עליה נסוב הערעור נבעה כתוצאה מרצון כן לקדם את התיק לתועלת שני הצדדים.

לאחר למעלה מעשרים ישיבות - בית הדין קמא מכיר את התיק על בוריו, והוא יכול אם יבחר בכך לבחון את מידת הרלוונטיות של השאלות (למשל טענת בא כח התובע על סתירה שבין דברי העד בדיון כפי שמשתקף מהפרוטוקול, ובין מסמכים רבים אחרים).

אשר על כן, על בית הדין רשאי לבחון את הקובץ שהגיש בא כח התובע ובו 98 שאלות (ולא כדברי הנתבע שמדובר בכ- 157 שאלות דחוסות, ללא כל שינוי, והצמצום שנעשה על ידי התובע מתייחס למאפיינים הצורניים של המסמך).

מכיוון שהקביעה היא, שיש להעביר לעד שאלות שיתכן ויועילו לאחד מהצדדים, לפיכך לא היתה הצדקה בחיוב בהוצאות לצד השני (תשלום בסך 75 ש"ח עבור כל שאלה). ממה נפשך, אם השאלה לא רלוונטית - היא תיפסל, ואם היא רלוונטית, הרי שאין כל עילה לחייב את התובע בתשלום הוצאות.

כמובן שבית הדין הוא זה שרואה ומכיר לעומק את התנהלות הצדדים בתיק, ולפיכך עם מתן פסק דין חלקי או סופי, בית הדין יוכל להכריע בעניין חיוב בתשלום הוצאות על פי שיקול דעתו, וכאמור בסעיף 7 להסכם הבוררות.

עם סיום דברי, איני יכול שלא למחות כנגד ניסוחים לא-מכבדים בהם נקט בא כח התובע כלפי ביה"ד קמא. הערה זו מופנית גם לתובע שהוא תלמיד חכם, ואין זה ראוי לתלמיד חכם לאפשר התנסחות שכזו, עיינו בדברי הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ו הלכות יא-יב) שמתאר כמה "עון גדול הוא לבזות את החכמים".

למותר להדגיש כי ניסוחים אלו אינם משכנעים יותר, אינם משפיעים כהוא זה, ואין בהם תועלת כלל. הניסוח חייב להיות תמיד ענייני ומכבד.

ו. החלטות

1. החלטת בית הדין קמא המגבילה את מספר השאלות שהתובע ובא כחו רשאים לשאול את העד רו"ח ב', וכן הטלת הוצאות על התובע מלכתחילה במקרה שישאל שאלות רבות – מבוטלת.
2. בית הדין קמא רשאי לפסול שאלות של הצדדים על בסיס תוכן ולא על בסיס כמות.
3. בשלב זה אין חיוב בתשלום הוצאות לאחד מהצדדים. אומנם עם מתן פסק דין (חלקי או סופי) - בית הדין קמא יכריע בעניין תשלום הוצאות.
4. אין צו להוצאות.

ההחלטה ניתנה בתאריך כ"ה במרחשון תשפ"ד, 9 בנובמבר 2023

בזאת באתי על החתום

הרב ישועה רטבי, אב"ד